

בסבך היהודי-אמריקני

בשיגרת היום-יום עדיין לא ניכרו הישגים מיוחדים, וכך נדמה היה לי לעיתים שעמיתי בתל-אביב מגלים חוסר סבלנות. יכולתי להבחין בהערות, סמויות אמנם, על עודף "עיסוקי הדיפלומטיים".

בעצם, כאשר עשיתי את צעדי הראשונים בווינגטון, גם אני, למען האמת, לא ייחסתי חשיבות לפעילות חברתית, למסיבות קוקטייל ולאירוח במסעדות ובבית. הנחתי אז, שהן אייב וזינה הרמן והן דן ויעל פתיר הגזימו מאוד כאשר הסבירו לבבה שבמציאות הווינגטונית יש לראות במפגשים חברתיים זירת פעולה בעלת ערך רב. אולם מהר מאוד למדתי ש"ההווי הדיפלומטי", שתחילה התייחסתי אליו בזלזול, עזר לי ליצור קשרים ולבסס את מעמדי בחוגים בהם אמור הייתי לפעול. נוכחתי גם לדעת שעלי ללמוד היטב כיצד להפיק תועלת מרבית מאותו "הווי דיפלומטי", שבקלות יכול ליהפך לבזבוז זמן וכסף. צעד אחר צעד למדתי יחד עם בבה את המלאכה. בבה רעייתי עמדה לימיני גם בתחום הקולינרי. היא החלה להתמחות בבישולים, תוך הסתייעות בספרי בישול ובעצות שקיבלה מחברותיה החודשות. הסתבר תוך זמן קצר שהמארחת הקיבוצניקית איננה נופלת מוותיקות ממנה. על תכונתה הטבעית להתחבב על הבריות הוסיפה בבה הימנעות מה"מנייריזם" המקובל על נשות הדיפלומטים, וכך התחבבה במהירות על אורחינו. אני טיפלתי במשקאות. פרט חשוב מאוד באירוח היה הרכב המוזמנים. זינה הסבירה שיש להשיג שני יעדים בהרכבת רשימת האורחים. ראשית, להבטיח שתיווצר אווירה טובה, ושיהיה לאורחים עניין להיפגש לפחות עם חלק מן המוזמנים, ושנית, שבין האורחים יהיו כאלה שיש לי עניין להכירם ולרכוש את ידידותם. בהתאם "לנוהל", כשאתה מוזמן לארוחת-ערב, עליך "להחזיר" למארחים הזמנה. כך גדל והתרחב חוג האנשים שאצלם התארחנו ושאותם אירחנו. בשיא העונה אירחנו לארוחת-ערב שלוש עד ארבע פעמים בחודש. כך קשרנו במהירות קשרים טובים עם כמה מבכירי משרד-החוץ האמריקני, עם אנשי התקשורת שהתמחו בנושא הסובייטי, עוזרים של חברי קונגרס וסנטורים ואנשים מן הקהילה היהודית בווינגטון, מהם גם אנשי אקדמיה. השמועה על הצלחתנו החברתית עשתה לה כנפים, ו"המניות" שלנו, גם שלי וגם של בבה, עלו בשגרירות בהדרגה. הסתגלותה המהירה של בבה לחיים בווינגטון הקלה עלי מאוד. מעתה יכולתי להקדיש את מרבית תשומת לבי וזמני לעבודתי. התחלתי לבקר בניו-יורק ויחד עם מאיר רוזן לעסוק בפעולה שיטתית ועקשנית, בשכנוע הארגונים היהודיים להקים

ארגון גג, לכל הארגונים היהודיים הארציים. שאפנו שלארגון יהיה תקציב, משרד ומנהל קבוע, ובראשו יעמוד אחד מנשיאי הארגונים הארציים הגדולים, שיתחלף אחת לשנתיים. המלאכה לא היתה קלה. הארגונים חששו מהקמת גוף מקביל לוועידת הנשיאים, שיגזול מהם שטחי פעילות ציבורית. היה עלינו להשקיע עבודה רבה כדי לרכוש תמיכה. עזרתו של השגריר סייעה במאמצינו, שהניבו לבסוף תוצאות חיוביות. היה חיוני במצב החדש להבטיח תיאום בין שני יושבי-הראש של מועדון הנשיאים ושל המועצה האמריקנית למען יהודי ברית-המועצות. חששנו מתחרות אבסורדית של "ריצה" ל"מחלקת המדינה", לבית הלבן ולקונגרס. חשוב היה "להרגיל" את כל המוסדות האלה, שלכל אחד מגופי הייצוג של הציבור היהודי המאורגן יש מטרה ויעד מוגדרים. הגופים היו צריכים לפעול במקביל. ועידת הנשיאים היתה אמורה להתרכז בעיקר בתמיכה בישראל וביהדות התפוצות, ואילו הוועידה הארצית למען יהודי ברית-המועצות אמורה היתה להתמקד אך ורק בנושא הספציפי שלשמו הוקמה. כלפי חוץ, חשוב היה להפגין, שאין ניגודים בין הגופים. העלית הצעה שבמוסדות הממשל ובקונגרס יפעלו נציגי שני הגופים בנפרד, אולם, בפגישות בדרג גבוה, בבית הלבן ועם מזכיר המדינה, יתלווה תמיד יושב-ראש ועידת הנשיאים ליושב-ראש הוועידה הארצית. כך, חשבתי, יובטח שבנושא יהודי ברית-המועצות תשמיע הנציגות היהודית את דברה בקול אחד.

שמו של יהודי אחד צנוע, אך רב-פעלים, נקשר לפעילותי במשך כל תקופת שהותי בווינגטון. היה זה סיי קנן. סיי קנן היה אבי ה"לובי היהודי למען ישראל". הוא הקים את המוסד ובנה אותו במו ידיו. אדם נמרץ, אדם חביב בעל קסם אישי רב ויכולת ביטוי בעל-פה ובכתב. באותם ימים ארע לא אחת שממשלת ארצות-הברית פגעה באינטרסים של מדינת ישראל. סיי קנן הוציא לאור עלון שהפך עד מהרה למכשיר חשוב בהסברה הפרו-ישראלית בקונגרס ובסנט, אך שימש גם צינור הסברה חשוב למנהיגים יהודים בבירת ארצות-הברית ובערי השדה. העלון, שהופץ בעותקים לא מעטים, איפשר לסיי קנן לממן את פעולת הלובי. סיי קנן סיפר לי שבנוסף לתרומות הקבועות, הוא קיבל תוספת נכבדה בכל פעם שקוראי העלון הסיקו שממשלת ארצות-הברית פוגעת בישראל.

פגישתי הראשונה עם סיי קנן היתה במזנון נמל-התעופה של ווינגטון. אייב הרמן, שמיהר למטוס, הספיק בקושי להציג אותי בפניו. סיפרתי לסיי קנן מעט על עצמי ועל הקשיים שבהם נתקלתי בימי הראשונים בווינגטון. היה תענוג לדבר עם סיי קנן. הוא היה מהיר תפישתה להפליא, הבין אותי כפי שמעטים הבינו אותי בשיחה ראשונה. מאז אותה פגישה הדריך אותי סיי קנן בכל הקשור לפעולה בקונגרס. הוא נענה לכל פנייה ובהמשך גם יזם מבצעים מרשימים. הוא היה גם מורה-דרך נפלא בכל הקשור למבוך תיפקודי הקונגרס. קנן הכיר אישית את חברי הקונגרס והסנטורים החשובים, וכמובן שגם את עוזריהם הבכירים. קנן, שהיה בעל לב יהודי חם, עזר לי מכיוון ששוכנע שאני עוסק בנושא יהודי מאין כמוהו, שבאותה שעה רק מעטים הכירו בחשיבותו.

גורלם של היהודים בברית-המועצות הועלה לראשונה בין כתלי הקונגרס והסנט בראשית שנות השישים. מאז שאנשי "בר" התחילו לפעול בניו-יורק,

הצליחו כמה אישים וארגונים יהודים להביא את הנושא אל גבעת הקפיטול. כך השמיע את קולו הסנטור יעקב יעבץ, שנבחר מטעם מדינת ניו-יורק ב-1958. כמה חברי קונגרס כללו הערות בנושא יהודי ברית-המועצות שהוכנסו ל- Congressional Records, שהרי לפי הנוהל יכול חבר קונגרס לתת פרסום לדבריו בדיון בוועדה או בתת-ועדה.

האמת ניתנה להיאמר, כי באותם הימים מאות חברי הקונגרס ורובם המכריע של הסנטורים טרם ידעו כלל שקיימת איזושהי בעיה לגבי מצבם של יהודי ברית-המועצות, ושבעיה זו מטרידה ומדאיגה את יהודי אמריקה. אפילו בין יהודי ארה"ב ובין הקהילות היהודיות בארה"ב מעטים היו מודעים לבעיה. סיי קנן למדני שכדי לשנות את המצב, נדרשת פעילות בשני מישורים באופן מקביל בקהילות ובוושינגטון. כדי לרכוש את ההבנה, האהדה והתמיכה של חברי הקונגרס והסנט היה עלינו "להתחיל מלמטה" ולרכוש את לב עוזריהם. עוזרי המחוקקים וביניהם כמה יהודים גילו עניין, אהדה ונכונות לעזור. לאחר פעולת הכנה ו"ריכוך", הגיעה השעה לנסות ולהיפגש עם חברי הקונגרס והסנט עצמם.

בעזרת סיי קנן ועמוס ערן, דיפלומט ישראלי שעסק בפיתוח קשרים בקונגרס, הרחבתי את קשרי עם כמה עוזרים. בין הראשונים הכרתי את מורי אמיתי, אז העוזר של הסנטור היהודי ריביקוף. מורי היה צעיר, מוכשר וחריף שהגיע לארצות-הברית עם הוריו מטבריה שם נולד. משיחותי הראשונות עמו, יכולתי להרגיש כיצד הבחור ממש "נדלק" לנושא. לא הייתי זקוק לו כדי לרכוש את תמיכתו של ריביקוף, שכן שני הסנטורים, ריביקוף ויעבץ, כבר נכללו ברשימה הקטנה של המשוכנעים. אולם, בעזרת מורי יכולתי להרחיב בהדרגה את פעולתי על הגבעה. עם הזמן התקדם מורי אמיתי ונמנה עם המנוסים והיעילים מבין עוזרי הסנטורים. כעבור שנים, כשיצא סיי קנן לגמלאות, ירש מורי אמיתי את מקומו כמנכ"ל אייפ"ק. לא די לפעול בווינגטון, היה מסביר לי סיי קנן. לקדם את ענייננו בקונגרס - ובהצלחה - יהיה אפשר רק אם הנבחרים יתחילו להבין שבאזורי הבחירה שלהם יש עניין רב בנושא שלנו. הארגונים היהודים עדיין לא פיתחו פעולה ענפה בנושא בקרב הקהילות המפוזרות על פני ארצות-הברית, וגם לארגון הגג המרכזי חסרו שיניים.

מאיר ואני החלטנו, לאחר התייעצות, להרבות בביקורים בקהילות יהודיות ובסניפי הארגונים שבערי השדה. מאיר התרכז במזרח ארצות-ברית, ואילו אני במרכז היבשת ובחוף המערבי. ברור היה לשנינו שלא נוכל להקיף אה כל ארצות-הברית, ובוודאי שלא נוכל לערוך יותר מביקור אחד בקהילות רבות. לכן חשוב ליצור קשר קבוע עם מספר אנשים פעילים שדרכם נוכל להזרים מידע והסברה.

מספר רב יחסית של ביקורים יכולתי לבצע במהלך הופעותי בקהילות למען המגבית היהודית המאוחדת (U.J.A.). בהופעותי כללתי את הנושא שהייתי מעוניין להפיץ בין יהודי ארצות-הברית. גיליתי שהנושא עורר עניין, והתגובות של פעילי המגבית במקומות השונים היו חיוביות. נתבקשתי לבקר גם בערי השדה. ביקור אחד בקהילה מרוחקת מאוד - באל-פאסו שבטקסס, על הגבול המקסיקני - היה מרגש במיוחד. הגעתי לאל-פאסו שבה היה עלי לנאום בארוחת-צהרים,

מסן אנטוניו, שם הופעתי בערב הקודם. הפקיד שפגש אותי הבהיר לי כי יעמדו לרשותי כ-6 דקות ולא יותר! הוא הסביר שמדובר באנשי עסקים, תורמים חשובים המתפנים מעסקיהם לארוחת-צהריים קצרה. במשך הארוחה כל אחד מהנוכחים אמור להודיע על גודל תרומתו השנתית למגבית.

הייתי המום! הטיסו אותי אלפי קילומטרים והקצו לי רק כ-6 דקות לדבר על גורלם של יהודי ברית-המועצות? אמרתי לפקיד שמוטב לוותר על הופעתי, כדי שלא "אפריע" למבצע הצהרת גובה התרומות. האיש מיהר להרגיעני, והקצה לי 10 דקות. הישראלים, טען, מבטיחים לדבר רבע שעה ומדברים שעה! תיחבלתי תחבולה - פתחתי בתיאור קצר של הטרגדיה העוברת על הדור הצעיר של יהודי ברית-המועצות, והצעתי שישאלו שאלות. השאלות זרמו, הזמן התארך והפקיד המעוצבן ישב על סיכות. למזלי, גובה התרומות השביע בסופו של דבר את רצונו. באותו ערב באתי על סיפוקי. הוזמנתי לביתה של משפחה יהודית חמה, שם נאספו גם כמה ממשותפי ארוחת-הצהריים. ודווקא שם נשאלתי מה כבר יכולה הקהילה הקטנה של אל-פאסו לעשות? הנה נפלה לידי ההזדמנות, אמרתי לעצמי, ומיד יעצתי להם להבהיר לחבר הקונגרס מן האזור שלהם, שהנושא מטריד את מנוחתם, וכי הם מצפים ממנו שיתמוך בכל צעד שייעשה בקונגרס בנושא זה.

מחוץ לממסד היהודי המאורגן, החלו לצוץ קבוצות של יהודים ש"נדלקו" לנושא המאבק למען יהודי ברית-המועצות. היו אלה הניצנים הראשונים של צמיחה "מלמטה", "מתוך העם". הפעילים האלה הוגדרו "grassroots", כלומר, שמוצאם מהשכבה השורשית של הציבוריות היהודית בניגוד לאירגונים היהודיים הגדולים והחזקים, המהווים את הממסד היהודי. מאיר רוזן ואני ייצגנו את הממסד היהודי הישראלי, את ממשלת ישראל. היה ברור לנו שהכוח המדיני והציבורי המכריע של יהודי ארצות-הברית נתון בידי הממסד היהודי המאורגן, על עשרות ארגוני המיוצגים במסגרות-גג ארציות. לא היה ספק שעלינו לראות בממסד היהודי את הגורם המכריע, שאותו יש לרכוש למאבק למען יהודי ברית-המועצות. יחד עם זה חשנו שניצני הצמיחה מלמטה עשויים לדחוף את הממסד, שעדיין נע בכבדות ובאטיות.

הקבוצות הראשונות "החוץ ממסדיות" הפכו מהר מאוד לקבוצות אנטי-ממסדיות ופתחו בביקורת חריפה על הממסד היהודי. עמדתי בפני דילמה: הייתי משוכנע שיש חיוב בצמיחה של תנועה ספונטנית, אך היה לי ברור שדווקא בתקופה שבה הממסד היהודי מנסה לגבש מסגרות ארגוניות יעילות, מוטב להימנע מבעיות שתגררנה את הממסד נגדנו. שמעתי על קבוצה פעילה בקליבלנד, ונסעתי לפגוש בה. מצאתי קבוצה סימפטית מאוד. צעירים משכילים ואקדמאים, יהודים חמים, שלא רצו לשמוע על שיתוף פעולה או אפילו על תיאום עם הממסד היהודי. הם חיפשו תמיכה במוסדות הקהילה שעסקו בפילנתרופיה ולא בפעילות מדינית. הכרתי אישית את אדי גינסבורג, מראשי הקהילה ומפעילי המגבית והג'וינט. דיברתי בחיוב על הקבוצה מקליבלנד וביקשתיו שתמצא הדרך להקציב להם סכום כסף לפעולה. נדמה לי שההקצבה הראשונה שגינסבורג השיג לקבוצה הקליבלנדית היתה 10,000 דולר.

אך הקשר עם ראשי קבוצה זו לא האריך ימים. הם ראו בנו שותפים לממסד היהודי "הכושל", מתחו עלינו ביקורת והאשימונו בהעדפת הממסד על פני "הפעילים האמיתיים", דבר שהחליש לדעתם את המאבק.

בניו-יורק התארגנה קבוצת צעירים, שדרשו מהממסד פעילות נמרצת יותר למען יהודי ברית-המועצות. היתה זו קבוצה קטנה של סטודנטים יהודים ובראשה יעקב בירנבאום. בירנבאום, בעל המזג החם, ודמות ציורית, ובעיני רבים קצת תמהונית, הרגיז בלשונו החריפה והטריד את הממסד היהודי בניו-יורק. סבו היה נתן בירנבאום, מחשובי ההוגים היהודים בתקופת ההקמה של התנועה הציונית. נתן בירנבאום היה מי שאירגן בווינה בשנת 1882, לראשונה בעולם, אגדות סטודנטים יהודית, והוציא עלון שהוקדש לרעיון חיבת ציון שנקרא בעברית "השתחררות עצמית". היה זה נתן בירנבאום שקבע את המונח "ציונות". בירנבאום, בעל המזג הסוער, היה הוגה שנוי במחלוקת, בעל תשובה ומראשי "אגודת ישראל". הנכד, יעקב בירנבאום, לא היה הוגה ולא סופר, אך את מזגו הסוער ירש כנראה מסבו המפורסם. יעקב נרתם בלהט לפעולות למען יהודי ברית-המועצות, בראשונה בקרב הסטודנטים ואחר-כך בקהילות היהודיות בניו-יורק רבתי. הארגון, שבראשו עמד יעקב בירנבאום, "מאבק סטודנטים למען יהודי ברית-המועצות" – (Students Struggle for Soviet Jewry) דגל בהפגנות רעשניות ובגימיקים פרסומיים של יחסי ציבור, שלא תמיד היו מוצלחים, אך כמעט תמיד חריגים לעומת דרכי המחאה הסולידיים של הממסד היהודי.

בירנבאום אמנם היה מצליח מדי פעם להשיג תרומה אצל יהודים אמידים, אך כסף תמיד חסר לאגודת הסטודנטים שעמד בראשה. כאשר פנה אלי שאשתתף בפגישה עם יוני אמיד שנמנה על אנשי תעשיית הקולנוע, הסכמתי וניסיתי לשכנע את האיש לתרום לאגודה של בירנבאום. איני בטוח אם הבנתי אז בדיוק - ואיני מבין גם עתה - מה לאיש עסקים ממוצא יווני ולמאבק למען יהודי ברית-המועצות. אך לא יכולתי לעמוד מול נחישותו הלוהטת של יעקב בירנבאום. על כל פנים, לא ידוע לי אם התערבותי הצליחה לשכנע את התורם הפוטנציאלי...

במרוצת השנים התגלו עסקני הסטודנטים בניו-יורק כקיצוניים ביותר בביקורת על הממסד היהודי ועל הקונסוליה של ישראל בניו-יורק. בירנבאום שימש כמגשר בין הממסד לבין הסטודנטים הנסערים, ועד היום משמשת דמותו מעין סמל של תקופה. הקשר שלי ושל מאיר עם הקבוצות האנטי-ממסדיות, לא נמשך זמן רב. הם טענו שעבודתנו המשותפת עם הממסד היהודי יוצרת חיץ בינינו לבין הפעילים שדעתם היתה נחושה לפעול באופן עצמאי מחוץ לממסד, בלי הממסד ואף נגדו. במבט לאחור ניתן לסכם, שגם אם המאבקים נגד הממסד היו בבחינת בזוז מרץ, זמן וכסף, ונראו כחסרי טעם, הרי קיומן של קבוצות קיצוניות השלימו במידה מסוימת את ההתגייסות של יהודי ארצות-הברית לעזרת אחיהם בברית-המועצות.

במאמצינו לדרכן ולגייס את הציבור היהודי, נתקלנו בבעיה נוספת שהיתה אופיינית לאותם ימים. מספר היהודים בעולם האקדמי, אנשי סגל ופרופסורים

וגם סטודנטים, עלה בהרבה על האחוז שהיוו היהודים באוכלוסיית ארצות-הברית. לעומת זאת, מעורבותם בחיים היהודים המאורגנים והציבוריים היתה מזערית. אגודת "בית הלל" המסונפת לארגון בני-ברית הצליחה לארגן סטודנטים יהודים, אך לא בממדים מרשימים. לארגון "הלל" היתה אמנם תרומה לשמירת זהותם הלאומית של סטודנטים יהודים, אך מסגרת זו הקיפה רק מספר מוגבל מכלל הסטודנטים היהודים. ניסינו להכניס את הנושא שלנו לתחום הפעילות של האגודה, ולשכנע את הנהגתה לפתח תכניות בשביל הסניפים. לשם כך ביקרנו בסניפים היותר גדולים באוניברסיטאות החשובות. לא נחלנו הצלחה רבה. נושא יהודי ברית-המועצות אמנם הועלה כאחד הנושאים בפעילות התרבותית-הסברתית, אך האמת היא שלא הצלחנו "להדליק" את לבותיהם של הסטודנטים. להוציא אולי את ניו-יורק, הסטודנטים היהודים לא מילאו תפקיד רציני בהתארגנות למען יהודי ברית-המועצות. יש לזכור שהיו אלה ימי מלחמת וייטנאם, מלחמה שהדור הצעיר האמריקני התקומם נגדה בסערת רגשות. בתקופה ההיא פרוץ תופעת הביטניקים - "ילדי הפרחים" למיניהם. גדול היה מספר הסטודנטים היהודים שנסחפו בגל המרד של הנוער האמריקני נגד החברה האמריקנית הממוסדת, נגד הממשל, ונגד המוסכמות של דור ההורים.

גם מספר לא מבוטל של פרופסורים יהודים צעירים היה שותף להלכי רוח דומים, ואילו הפרופסורים היהודים "המתונים" תמכו בעקרון שאין להזדהות עם הממסד היהודי המאורגן. אני ראיתי בכך אלמנט של התנשאות אינטלקטואלית. הפרופסורים הראשונים ש"נדלקו" לנושא גאולת יהודי ברית-המועצות הזהירו אותנו שאם לא תקום מסגרת נפרדת ועצמאית של פרופסורים, לא נצליח לגייס את האקדמיה היהודית למאבק. נודע לי על קבוצה קטנה וחיובית ביותר של פרופסורים בפיטסבורג, פנסילבניה. ביקרתי אצלם. מצאתי את עצמי בחוג של כ-12 פרופסורים, שאיתם מצאתי שפה משותפת. הנושא עורר בלבם גם רגש וגם הבנה. רכז החוג, אלן פולק, היה היסטוריון וסובייטולוג צעיר. כבר בפגישתנו הראשונה עם חבורה נכבדה זו החלטנו לפעול למען התארגנות ארצית של פרופסורים יהודים, וסוכם שאשמור איתם על קשר, והם ינסו לרתום לעניין פרופסורים מאוניברסיטאות נוספות.

באחד מביקורי בשיקאגו, הכרתי שני פרופסורים, שגילו עניין רב בנושא, ולפיכך הצעתי לפולק לשוחח איתם. לשמחתי, התלהבו אנשי שיקאגו מהרעיון, ואף הציעו לקיים מפגש רחב בשיקאגו. ואכן, במפגש הראשון שהתקיים בשיקאגו הונח היסוד לארגון הפרופסורים היהודים למען יהודי ברית-המועצות, וכרכו הארגון נבחר אלן פולק.

על הקבוצות בפיטסבורג ובשיקאגו לא סיפרתי לראשי הארגונים היהודים, מכיוון שהפרופסורים עמדו על כך שיהיו "בלתי תלויים". חששתי שהם עלולים להסתלק מרעיון ההתארגנות אם ראשי הארגונים ינסו להתערב.

ואמנם, לא חלף זמן רב ואני הוזמנתי לבירור בפני הנהגת ה"קונפרנס". הואשמתי בכך שפגעתי במאמצייהם לאחד את כל הגורמים היהודים למאמץ

מאוחד. ספגתי את הביקורת, אך עובדה נחרצת היא שהפרופסורים לא הסכימו להצטרף למסגרת הארגונית הקיימת של הארגונים היהודים. בינתיים נטלתי על עצמי לדאוג לתיאום הפעילות ולמניעת ניגודים בין הארגונים היהודים הממוסדים לבין קבוצת הפרופסורים. התארגנות הפרופסורים התרחבה. אלן פולק היה הרכז ששמר על הקשר בין הקבוצות הקטנות שהתגבשו במספר גדל והולך של אוניברסיטאות ותיאם את פעילותן. היה עלי לחפש להם "תעסוקה", ולהסביר את חשיבותה וערכה.

הפרופסורים בברית-המועצות, יחד עם עסקני מפלגה בכירים והקצונה הגבוהה של הצבא היוו את האליטה החברתית שם. החברים באקדמיה למדעים היו גם בעלי מעמד חשוב במוסדות הבכירים של המפלגה הקומוניסטית. לברית-המועצות היה עניין שמדענים סובייטים ישמרו על קשר טוב וקבוע עם מדענים במערב, כאמצעי לקידום המדע בברית-המועצות. הסברתי לידידי הפרופסורים היהודים שחשוב להעלות את בעיית היהודים בברית-המועצות, בכל מפגש בינלאומי וגם בשיחות האישיות שהתקיימו עם המדענים הסובייטים. בשובם, על המדענים הסובייטים היה לדווח על השיחות האלה לראשי הפקולטות שלהם, וכמובן, לאנשי הק.ג.ב. וכך תקבל דעתם של המדענים במערב אפקט של לחץ מצטבר שיגדל ויתרחב, בהתאם למספר האירועים והפורומים שבהם היא תעלה. משה דקטר, הצליח לגייס את האנס מורגנטאו, מחשובי הפרופסורים למדע המדינה, לעמוד בראש אגודת הפרופסורים למען יהודי ברית-המועצות. האגודה הניו-יורקית פירסמה מודעות בעיתונות, יזמה משלוח פטיציות הן לאקדמיה הסובייטית למדעים, והן לראשי האקדמיה בברית-המועצות ולמדענים סובייטים בעלי שם עולמי. משה היה צמוד לפרופסורים, הדריך אותם וסיפק להם חומר הסברה.

בשנת 1966 הגיע יוסף תקוע, שסיים כהונת שגריר ישראל במוסקבה, לסידרת הרצאות בארצות-הברית. את הביקור שיזם משרד "בר" בתל-אביב ניצלנו, בין השאר, לעריכת פגישות עם קבוצות פרופסורים באוניברסיטאות שונות. דאגנו שיוזמנו גם פרופסורים לא יהודים בעלי שם. ההרצאות של תקוע, שהגיע הישר "מן וכפור", תרמו רבות לחיזוק הפעילות של קבוצות הפרופסורים.

הפעילות הזאת הלכה וגברה עד אביב 1967, כאשר פרץ המשבר החריף ביחסי ישראל-מצרים. היו אלה השבועות הדרמטיים של "תקופת ההמתנה" בישראל. קיום מדינת ישראל עמד בסכנה, והעולם צפה בדריכות באפשרות שתפרוץ מלחמה.

אלן פולק פנה אלי והציע שאגודת הפרופסורים המגויסת למאבק למען יהודי ברית-המועצות, תשנה זמנית את יעודה, ותפעל בנושא הישראלי הקריטי. שוחחתי עם השגריר, ושנינו נתנו לו את ברכתנו החמה. המאבק למען יהודי ברית-המועצות שירת, איפוא, בשעה קריטית גם את מדינת ישראל. לאחר מלחמת ששת הימים, המשיך אלן פולק לנהל את הארגון שקיבל את השם: "פרופסורים למען שלום במזרח התיכון".

לא עבר זמן רב ונמצאו גם פרופסורים יהודים שאירגנו אגודה חדשה: "ועד המדענים למען יהודי ברית-המועצות", שגם בו פעל אלן פולק במסירות אין קץ. ועד זה פעל בדביקות וביעילות למען המדענים מעבר למסך הברזל.